

נה א ב מיי פ"ז מהל' מלה הלכה ט סמג עשין מ"א (טור א"ח סימן מע"ב):
גו ג ד מיי וסמג ט טוש"ע א"ח ט" טעב סעף ט:
גו ה טס סעף טו:
נה ו מיי טס הלכה ג' טוש"ע טס סעף טז:

רבינו הגאון

וארבע כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מדינת כוס יפה, וקימא לן דכוס יפה הוא כוס של ברכה והוא רביעי. שתאן חי אמר רבא דיי יין יצא ידו חירות לא יצא. שתאן בבית ארת אמר רבא דיי יין יצא ידו ארבע כוסות לא יצא. השקה מהן בניו ובני ביתו יין רביעי. שתאן בבת רובא דכסא. מייחבי ארבע כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית אחת חי יתירא. ר' יהודה אמר צריך שיהא בהן מראי יין כדכתיב אל תרא יין כי יתאדם. ת"ר ארבע כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית אחת אנשים ואחד נשים ואחד תנוקות. ר' יהודה היה מחלק לתנוקות קליות ואנשים כדי שישאלו, וכן היה רבי טרפון עושה.

שאף הן היו באותו הנם. ואי לאו הארי טעמא לא היו חייבות משום דנשי פטורות ממזות עשה שאומן גרמא חף ע"ג דלרבעה כוסות דרבנן כעין דלורייתא מיקון: **ה"ר באותו הנם.** פי' רש"ם שעל ידם נגאלו וכן בגמילה ע"י אסתר וזמנוכה ע"י יהודית וקשה דלף משמע שאין עיקר^א ועוד דבידושלמי גרים שאף הן היו באותו ספק משמע באותה סכנה להשמיד להרוג ולאבד^ב והא דלמרינן דפטורות משוכה א"ע^ג דלף הן היו באותו הנם כי כסכות הושפתי התם בעשה דלורייתא^ד אכל דלרבעה כוסות דרבנן מיקנו גם לנשים כיון שהיו באותו הנם: **שאתאן חי יצא.** משמע דלמחלה בעי מדינה וכן צ"ל שלשה שאלנו (בכרות ד' ט): אמרינן הכל מודים בכוס של זרעה שאין מצרכין עליו עד שיתן למנוח מים וקשה דצ"ל שלשה שאלנו (טס נא). אמר י' דברים נאמרו בכוס של זרעה וזריך חי ורש"י פי' טס דלא דקאמרינן דלרין חי היינו שימנוחו חי בכוס זרעה המוון^ה לפאפוי שלא ימוגו בכוס זה וישפוך בכוס אחר ויבדק ור"ת פי' דחי דהתם היינו מווג ולא מווג דלמר צנן סורר (סנהדרין ד' ע). אינו נעשה צן סורר עד שישמין חי חי ומוקי לה צמוגי ולא מווג והא דמשמע דהמוזיא יין (שבת ד' עו): שמנוגו כראוי דקאמרינן כדי שימנוגו ועמוד על רביעית היינו צברכת הארץ דלמר צפרק שלשה שאלנו (בכרות ד' נא). ומוסיף צברכת

הארץ ואומר ר"ת דמוסיף מים ולא כפרש"י דמוסיף יין וכן מפרש בערוך^ו וזני רבז'א מפרשי דחי קאי אכוס שיהא שלם ולא שצור דלמרינן צ"ל בתרא דמכות (ד' טו). ריסק תשע גמלים וחי' היה והיינו שלם דלפילו מת נמי חשיב ציהה כדלמרינן צסוף גיד הנשה (חולין ד' קב): גבי צפור טמאה צין צחיה צין צחיה צין צחיה צין צחיה צין צחיה (צ"ק ד' נד). שצירקו וז' היא מיתתן^ז ואחי שפיר דכולהו עשרה דברים אכוס קיימי ונראה דדוקא ציינות שלהם שהיו חזקים לרין מדינה אכל צשלנו לא^ח: **בבית אחת.** נראה כפירוש רש"ם ששתאן רזופין ולא כפירש"י שעירה ארבעתן לתוך כוס אחד דשתאן משמע הרבה כוסות: **ידי יין יצא.** פי' ידי שמחת יו"ט דס"ד הואיל ומיקוני ד' כוסות לא נפיק מידי שמחת יו"ט אלא אם כן יצא ידי ארבעה כוסות: **אחד חדש ואחד ישן.** פירוש שפירש רש"ם דישן עדיף הוא עיקר דלמרינן (מגילה ד' טו): ולאציו שלת כזאת וגו' יין ישן שרוח זקנים נוחה הימנו ואמרינן (צ"ב ד' א): כל מילי עתיקא מעלו אלא דנקט שאינו פשוט קודם פירשו לעיל בכ"ד זולין (ד' פה). גבי אחד עטס כו': **רובא דבבא.** היינו כמלא לוגמיו כדפרי' לעיל ומיהו לכתחילה לרין לשמות רביעית: **ואת אמרת כדי מדינת בום יפה.** אית ספריים דגרסי מאי כדי מווג' כוס יפה לכל אחד ואחד ולפי זה ס"ד דמקשה דמוזית כוס יפה דקאמר שמואל צין כולם קאמר דהיינו רובע רביעית הלוג וצרייתא קמני רביעית הלוג יין חי צין כולן רובע רביעית לכל אחד והא דקתני אחד מווג לא שדי צריעית מווג אלא כלומר אכל יכול לשותו מווג אכל מ"מ צרייתא לא מייירי אלא צחי דסגי רביעית לכל ד' אך קשה איך היה סבור המקשה דסגי לכולהו צמוזית כוס יפה והא איכא צהני ארבעה כוסות כוס של צרעה שהוא כוס יפה ורש"ם נמי הקשה הלא צרייתא סתמא קמני לכך נראה כספריים דגרסי אדרי ואדרי חד שיעורא הוא דכדי מוויגת כוס יפה זהו רובע רביעית הלוג יין חי לכל אחד כדי שיהא רביעית עם המוויגה וה"ל מייירי צרייתא דלמרכא רביעית עם המוויגה ומתחילה היה סבור דלמרכיני יין חי הרביעית הלוג לכל אחד ואחד ומווג אשתייה קאי ולא צריעית וצרייתא אכל לנתר דשני קאי שפיר ארביעית והך סוגיא כרז נחמן וכרזא דריש המוזיא (שבת ד' עו): דסברי כוס של צרעה לרין שיהא צו רובע רביעית הלוג יין חי כדי שימנוגו ועמוד על רביעית הלוג ושיעור הולאת יין תנן התם דהוי צמוזית הכוס יפה דהיינו רובע רביעית וע"י מוויגה יעמוד על רביעית כשיעור כל המשקין דקמני יספא ושאר כל המשקין צריעית דאציי פריך עלה התם חדא דתנן וצמווג שני חלקי מים ועוד מים צכד ומלטרפין ונראה לפרש דלאציי לרין רביעית שלימה להולאת שבת וכן משמע התם צהיהא שמעתא דקאמר אציי עד כאן לא קאמר רבי נתן הכל דכותי צערי רביעית כו' ופרש"י דהתם לא נהירא כמו שפירש טס וסבר דכוס של צרעה צערי רביעית יין צין חי צין מווג אכל מים צכד לא מלטרפיים:

שאף הן היו באותו הנם. כדלמרינן (סוטה דף יא): **צשכר נשים** לדקניות שצאזות הדור נגאלו וכן גבי מקרא מגילה נמי אמרינן (הכ"ז) דמשום דע"י אסתר נגאלו וכן גבי נר חנוכה במסכת שבת (דף כג): **כדי מוויגת כוס יפה.** שיעורו רובע^א רביעית כדי שימנוגו ועמוד על רביעית לוג דחמרלא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרלא הוא^ב. וקא סלקא דעתך דצין כולם קאמר שמואל דליהוי רובע רביעית יין: **שפתא חי.** שלא מווג צמיים: **צבא אחת.** עירה ארבעתן לתוך כוס אחד: **ידי יין יצא.** ששתה ד' כוסות: **ידי חירות לא יצא.** כלומר לא צין וז מלוה שלימה: **כדי רביעית.** צין כולן. קשיא לשמואל דלמר רובע רביעית דהיינו כוס יפה: **ה"ג מאי כוס יפה דקאמר שמואל לכל חד חד דהוו לכו כוליה רביעית:** אל תרא יין כי יתאדם. אלמא יין מראה צערי קליות

רש"ב
שאף הן היו באותו הנם. דלמר צמס' סוטה (ד' יא): **צשכר נשים** לדקניות שהיו באותו הדור נגאלו וכן גבי מקרא מגילה אמר הכ"ז משום דעל ידי אסתר היה וכן גבי חנוכה צמס' שבת (ד' כג). לשון מורינו הלוי: **אמר ר"י אמר שמואל ד' כוסות הללו לרין שיהא צהן.** צכל אחד כדי שיהא צהן מוויגת כוס יפה של צרעה שיעורו רובע רביעית לוג כדי שימנוגו ועמוד על רביעית לוג דכל חמרלא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרלא הוא הכי מפרשינן לה צמס' שבת דהמוזיא יין (ד' עו). והשתא קס"ד דמוזיגת כוס יפה רובע רביעית לאו חד שיעורא הוא. כוס יפה כוס של צהמי"ן משום דעשרה דברים נאמרו בכוס של צרעה כו' דלפי צמס' צברכות (ד' נא): **שפתא חי.** שלא מווג צמיים יצא וכגון שיט צו רביעית לוג דצצציר מרביעית לאו כלום הוא דחי היכי דמווג צעינן רביעית צין הכל ה"ג חי צעינן רביעית: **צבא אחת.** עירה ארבעתן בתוך כוס אחד כך פירש רבינו שלמה. ולא נהירא דלפי שותה הרבה צכלי אחד לא חשיב אלא כוס אחד דהאי רביעית אינו אלא למעוטי פחות מרביעית אכל טפי מרביעית בכוס אחד חשבו כוס אחד. וי"ל דהכי פירשו צבא אחת שלא על קדר משנמינו אלא שפתא לרופין: **הקשה מהן.** מכל כוס וכוס שלא שמה כולו דמפרש לקמן: **ידי יין יצא.** ששתה ארבעה כוסות: **ידי חירות לא יצא.** כלומר אין זו מלוה שלימה שאין חשיבות אלא ציין מווג. והני מילי ציינות שלה דדרו על חד תלת מיא אכל יינות שלנו לא צערי מוויגה: **ידי יין יצא.** משום שמחת יו"ט דתניא לקמן (דף קט). ושמחת צהרג"ו צמה משמחו ציין: **אכל ידי ארבעה כוסות לא יצא.** וכולן חשבינן כוס ראשון ולא יותר ולרין להציא עוד שלשה כוסות על הסדר: **לרין שיהא צהן כדי רביעית.** כלומר צכל אחד ואחד כדי רביעית לוג: **אחד חי.** לרין רביעית דצציר מרביעית לא חשיבא שתייה דנפיקא לן מכל משקה אשר ישמה (ויקרא יא): **ואחד מווג.** שהיה צו רובע רביעית יין ושלשה רביעין מים דהוי צין כולהו רביעית: **ואחד ישן.** שאין צו טעם יין כל כך שנעשה חלש אי מני חדש אין צו טעם יין: **לרין שיהא צו טעם יין.** למעוטי חדש וישן: **ומראה.** שיהא אדום: **קמני מיהא כדי רביעית.** לכל אחד ואחד ואת אמרת כדי מוויגת כוס יפה לכל אחד ואחד וס"ד דשני שיעורים הן מדלא קאמר שמואל כדי רביעית כלשון הברייתא: הכי גרסינן כמו שכתוב בצפריים אדרי ואדרי חד שיעורא כדי מוויגת כוס יפה היינו רביעית. תירוץא היא לומר שלשון שמואל ולשון הברייתא אחד הן וכדי מוויגת כוס יפה דקאמר שמואל היינו רובע רביעית יין כדי שימנוגו ויעמוד על רביעית דלמר דהמוזיא יין (שבת ד' עו): כך נראה שצ"ה צעיני ועיקר. ורבינו (ה' פי') שכן מקשה הגמ' דקס"ד דשמואל קאמר רביעית צין כולן וצרייתא קאמר לכל אחד ואחד ותירך הגמ' דשמואל נמי קאמר לכל אחד ואחד וקשיא לי והלא צרייתא סתמא קמני לרין שיהא צהן ואיכא לפרושי נמי צצין כולן קאמר: **אל תרא יין.** אל תחמוד להיות רגיל צו כי יתאדם מכלל דיין נמי מראה צערי וטעמא נמי צערי דמזוהר עליה שלא להשתכר צו: **ואחד הפינוקו.** שגם הם נגאלו: **וכי מה תועלת יש לתינוקות.** הלא פטורין מן המזות: קליות

(א) [שבת כג. מגילה ד. ערכין ג. ג. מיר לת, (ב) [כ"ד ו' והל"ט ליתא מיעות רב אמר, (ד) [מגילה ד. ג. שבת עו, (ה) [מגילה ד. ג. (ז) [בכרות טו, (ח) [ועיין תוספות מגילה ד. ד"ה שאף הן]; (ט) ערך עשה, (י) [ועי' תוספות בכרות כ: ד"ה מודים וכו'].

תורה אור השלם

ו. אל תרא יין פי יתאדם פי יתן בבוס עינו יתחלק בבישרים: משלי כב לא

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ה"ג וכו' ודענו שלמה פי' שכן מקשה וכו' קאמר רובע רביעית צין סוגן:

מוסף תוספות

א. [ד] לפירושו היה לו לומר שהן. מוס' מגילה ד. ב. לכך נראה דה"פ דאף הן היו וכו', כלומר שאף להן נעשה טס כמו לאנשים. מוס' ר"פ. וכן בפסח שהיו משועבדות לפרעה במצרים וכן בחנוכה הגיירה היתה מאד עליהן. מוס' מגילה טס. ג. לא נתחייבו נשים מטעם שאף הן היו באותו הנם. מוס' הל"ט. ד. ומווגו בתוכי. טס. ה. דשייך מיתה בכלי. מוס' צ"ב טו:

אף תרא יין בי יתאדם. הכא מיייתא האי קרא לחשיבות יין אדום וצממוכר פירות (צ"ב ד' יו). פי' רש"ם התם דמיייתא לה לגריעותא ושם מפורש: מוס' תורה אור השלם